УДК 378.147:004.8

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ВИКЛАДАЦЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Ярмолович О. І., к.пед.н, доцент
Військова Академія (м.Одеса)
Ярмолович Ю. Р., к.тех.н.
Національний університет «Одеська морська академія» (м.Одеса)

Новітні технології відіграють ключову роль в розвитку суспільства. Сучасні цифрові інструменти широко використовуються в сфері освіти. Найбільш поширеними серед них є платформи, зорієнтовані на використання штучного інтелекту (ШІ). Широке застосування ШІ призводить до трансформації освітнього процесу та виникнення нових викликів.

Переважаюча більшість авторів визнає позитивні можливості, які надає використання ШІ. До них відносять: прискорення обробки даних, допомога у плануванні досліджень, персоналізація навчальних траєкторій, автоматизоване оцінювання та зворотний зв'язок. В той самий час відзначається низка проблем, в першу чергу морально етичних, які потребують негайного вирішення. Так, автори [1] визнають, що ШІ покращує якість та ефективності навчального процесу, але потребує розвитку надійних та етичних алгоритмів і технологій для взаємодії з користувачами. Автори [2] вказують на революційне значення появи ШІ для освіти, наголошуючи на нагальній потребі в розробці та впровадженні етичних принципів та стандартів його використання. Автори [3] відзначають, що стрімкий розвиток ШІ випереджає появу відповідей на питання, пов'язані з його етичним використанням. Автор [4] наголошує на важливості формування у здобувачів етичного відношення до

використання генеративних інструментів. Автор [5] відмічає необхідність розробки нормативних актів та механізмів, що будуть гарантувати відповідальне використання ШІ користувачами та розробниками. В травні 2025 року за участі Міністерства освіти та науки України були опубліковані «Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої світи» [6], які можна вважати першою спробою уніфікації національних правил щодо використання ШІ.

Огляд останніх публікацій демонструє наявність низки невирішених питань щодо використання генеративних інструментів на базі ШІ в освітньому процесі. Виникають питання щодо створення правил регулювання застосування цієї технології, сторони, яка має контролювати використання ШІ.

До ключових проблем, які виникають при використанні генеративних цифрових помічників автори проаналізованих робіт відносять:

Знецінювання ролі викладача. Використання будь якої версії ШІ додає до освітнього процесу ще одну сторону – цифрового помічника, а точніше розробника відповідної програми. Автоматичне тестування, оцінювання, генерація контенту зменшує значення викладача як наставника, носія ідей, особу, яка має змогу заохочувати курсанта за допомогою персонального впливу. Цифрові платформи не здатні враховувати індивідуальні когнітивні та емоційні особливості здобувачів. Онлайн комунікація, технологізація навчання збільшує ризик виходу на перший план технічні інструменти, новизну технологій, а не якість навчального процесу. Оцінювання знань за допомогою інструментів ШІ не може враховувати емоційний стан, індивідуальний стиль мислення здобувача. Можливості застосування індивідуального підходу зменшуються [7].

Соціально-етичні проблеми. Соціальна нерівність призводить до освітньої нерівності – не кожен учасник освітнього процесу має змогу користуватись платними сервісами, які за якістю кращі ніж безоплатні, та пропонують більше послуг. Не всі мають можливість користуватись технічними засобами необхідного рівня, мають сталий швидкісний інтернет. Навчальні заклади вимушені співпрацювати з провайдерами цифрових послуг стаючи залежними від корпорацій (Google, Microsoft, Meta), які приділяють менше уваги гуманітарним дисциплінам керуються гаслом STEM (Science, Technology, Engineering,Mathematics**), тобто** наука, технології, інженерія та математика [8].

Проблеми додержання академічної доброчесності. Створення текстів рефератів, контрольних, курсових та дипломних робіт за допомогою ШІ прискорюється та полегшується, призводячи до зникнення сенсу контроля та перевірки знань, отриманих здобувачами. Надійних засобів контролю запобігання використанню ШІ наразі не існує. Такі засоби як відеоспостереження важко реалізувати у повсякденні, їх використовують зазвичай на підсумкових іспитах [9].

Правові проблеми. Правовий статус інформації, яка генерується ШІ не визначено. В більшості країн межі відповідальності навчальних закладів за зміст контенту, згенерованого ШІ не встановлюються. Більшість учбових закладів також не мають етичних кодексів щодо застосування ШІ. Походження інформації, алгоритм пошуку, використані джерела, принципи відбору, компонування контенту – все це знаходиться всередині «чорного ящика» під назвою Chat GPT, Copilot, Gemini тощо. Звідси виникає питання хто є автором певної роботи чи колектив, який розробив алгоритм, чи особисто курсант, студент? В Україні автором (співавтором) може бути тільки фізична особа, але не вказуючи на використання ШІ користувач замовчує несамостійність виконання роботи [10].

Психологічні та культурні проблеми. Викладання перетворюється з

творчого процесу на технологічний. З одного боку викладач втрачає відчуття особистої відповідальності за результати навчання, з іншого боку студенти довіряють викладачеві менше ніж помічнику на базі ШІ. Рівень соціальної взаємодії користувачів знижується, втрачаються навички критичного мислення, виникає залежність від технологій. Автор [11] відмічає можливу втрату здобувачами навичок письма та усного мовлення.

Безпекові проблеми. Користувачі платформ з технологією ШІ є потенційними жертвами хакерських атак. Освітні платформи використовують всі наявні джерела інформації, включаючи сумнівні, фейкові, ті що містять помилкові дані. Навчальні ресурси збирають великі масиви персональних даних користувачів (результати, поведінка, біометрія), які можуть бути використані неналежним чином. Розробники програм змінюють алгоритми керуючись власними інтересами, не повідомляючи користувачів [12].

Проведене дослідження сформувало наступні висновки:

- на рівні держави бажано запропонувати законодавчі рішення, щодо врегулювання використання генеративних інструментів на основі ШІ.
- на рівні навчальних закладів необхідно розробити та додержуватись етичних норм та правил використання сучасних технологій в процесі викладання.
- на рівні викладачів треба використовувати завдання, що ускладнюють пряме копіювання – творчі проекти, усні захисти завдань, заохочувати дискусії та обговорення результатів.
- на рівні розробників генеративних платформ необхідно гарантувати захист приватної інформації, провайдери мають нести відповідальність за наслідки її витоку

Література :

1. Futurity Publishing. Етичні аспекти використання штучного інтелекту в освіті. URL : https://futurity-publishing.com (дата звернення: 08.10.2025).

2. Academy Vision. Технології в сучасній освіті: виклики та перспективи. URL : https://academyvision.org (дата звернення: 07.10.2025).

3. Scientistman. Морально-етичні проблеми цифровізації навчального процесу. URL : https://scientistman.com (дата звернення: 11.10.2025).

4. USC Today. Digital Ethics in Higher Education. URL : https://usctoday.com (дата звернення: 07.10.2025).

5. MDPI Blog. Ethical Dimensions of AI and Technology in Academia. URL : https://blog.mdpi.com (дата звернення: 07.10.2025).

6. Міністерство освіти і науки України. Офіційний вебсайт. URL: https://mon.gov.ua (дата звернення: 07.10.2025).

7. Zhao T. Challenges and Role Transformation of College Foreign Language Teachers in the AI Era. *Clausius Press*, 2024. URL : https://www.clausiuspress.com/article/13509.html (дата звернення: 08.10.2025

8. Пінчук О. Цифрові освітні ресурси в епоху ШІ: етичні питання. Київ, 2023. URL : https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/744692/1/Цифрові%20освітні%20ресурси%20в%20епоху.pdf (дата звернення: 09.10.2025)

9. Токарєв В., Панфілов Ю. Академічна доброчесність у закладах вищої освіти: проблеми реалізації вступу до ЄС. Харків, 2024. URL : https://repository.kpi.kharkov.ua/items/eb290e30-9c1d-4f50-ad46-2a1e2b2e4e6f. (дата звернення: 14.10.2025)

10. Novelli F., Casolari F., Hacker P., Spedicato G., Floridi L. Generative AI in EU Law: Liability, Privacy, Intellectual Property, and Cybersecurity. URL : https://arxiv.org/abs/2401.07348 (дата звернення:

09.10.2025)

11. ScienceDirect. Scientific articles on digital ethics and technology in education. URL : https://www.sciencedirect.com (дата звернення: 07.10.2025).

12. Oseni A., Moustafa N., Janicke H., Liu P. Security and Privacy for Artificial Intelligence : Opportunities and Challenges. 2021. URL : https://arxiv.org/abs/2102.04661 (дата звернення: 11.10.2025)

УДК 37.013.4:004.8

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗВОРОТНОГО ЗВ'ЯЗКУ В УПРАВЛІННІ ОСВІТНІМ СЕРЕДОВИЩЕМ

Бредіхін В.М., к.т.н., доцент, Братерська Н.М., аспірант
Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

У сучасному освітньому просторі дедалі більшого значення набуває не лише передавання знань, а й організація зворотного зв'язку між учасниками педагогічного процесу (викладач – студент, студент – викладач, керівник навчального процесу – викладач). Інформаційні технології (ІТ) створюють нові можливості для реалізації такого зворотного зв'язку у реальному часі, із високою адаптивністю, масштабованістю, мережею взаємодій. Сьогодні управління педагогічним процесом потребує інтеграції ІТ-інструментів, які дозволяють збирати, аналізувати, формувати та передавати зворотний зв'язок, підвищуючи ефективність навчання, мотивацію студентів і професійну майстерність педагогів.